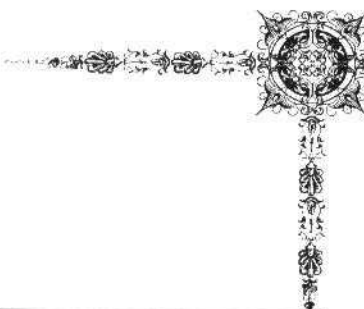

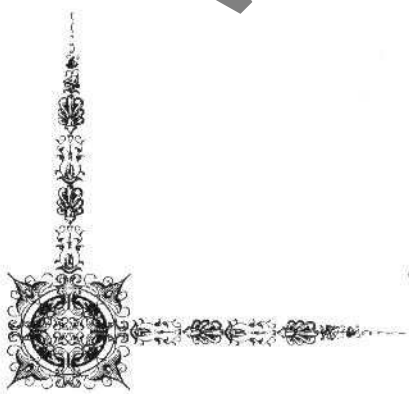

ایضاح الحکمة

ترجمه و شرح بدایة الحکمة

حکیم الهی علامہ طائبا
(جلد سوّم)
مرحله های ۹-۱۲

علی ربانی گلپایگانی

میرشناسه : ربانی گلپایگانی، علی، ۱۳۴۴ -
 عنوان قراردادی : بدایة الحکمة، فارسی - عربی، شرح
 عنوان و نام پدیدآور : ایضاح الحکمة، ترجمه و شرح بدایة الحکمة حکیم الهی علاء طباطبائی، علی ربانی گلپایگانی
 وضعیت ویراست : [ویراست ۲]
 مشخصات نشر : قم : نشر رائد، ۱۳۹۶ -
 مشخصات ظاهری : ج ۳
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۷۸۸-۳-۲ : ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۷۸۸-۳-۲ : ۲ : ج ۳
 وضعیت فهرست نویسی : فیا
 یادداشت : کتابخانه
 شرحات : ج ۱، مرحله‌های ۱ - ۴ - ج ۲، مرحله‌های ۵ - ۸ - ج ۳، مرحله‌های ۹ - ۱۲
 نوع : طباطبائی، محمدحسین، ۱۲۸۱ - ۱۳۶۰، بدایة الحکمة -- نقد و تفسیر
 نوع : فلسفه اسلامی
 موضوع : Islamic philosophy
 شناسه : ایضاح الحکمة، محمدحسین، ۱۲۸۱ - ۱۳۶۰، بدایة الحکمة، شرح
 زده‌بندی کنگره : BBN ۱۳۹۶ ۱۲ ۱۳۶۰ ۴۰۳۲
 زده‌بندی دیویی : ۱۶۰
 شماره کتابشناسی ملی : ۶۵۸۴۲۰

شناسنامه کتاب

نام کتاب: ایضاح الحکمة، شرح و بدایة الحکمة
 مؤلف: ربانی گلپایگانی
 ناشر: رائد
 نوبت چاپ، جلد سوم (ویراست جدید): / ۱۳۹۶ / قم
 تیراژ: ۵۰
 طرح جلد: حسن مجتبی، زاده
 صفحه آرا: عطاء اله نصرتی
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۷۸۸-۳-۲

قیمت جلد سوم: ۲۹,۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

مرکز پخش: انتشارات رائد، قم: ۰۲۵۳۲۸۱۲۹۰۰ - ۰۹۱۹۷۴۶۳۱۳۳

المرحلة التاسعة: في السبق و اللحق و القدم و الحدوث و فيها ثمانية فصول

الفصل الأول: في معنى السبق و اللحق و أقسامهما و المعية

٢٤	ترجمه و توضیح
٢٤	فصل اول: [معنا و اقسام سبق و لحوق و معنای معیت]
٢٧	شرح مطالب
٢٨	تعريف تقدم و تأخر
٢٩	اقسام تقدم و تأخر
٣٠	یادآوری چند نکته

الفصل الثاني: في ملك السبق في أقسامه

٣٣	ترجمه و توضیح
٣٣	فصل دوم: ملاك سبق در اقسام آن

الفصل الثالث: في القدم و الحدوث و أقسامهما

٣٨	ترجمه و توضیح
٣٨	فصل سوم: قدم و حدوث و اقسام آن دو
٤١	شرح مطالب
٤١	تعريف حدوث و قدم
٤١	اقسام حدوث و قدم
٤١	(الف) حدوث و قدم حقيقي و اضافي
٤١	(ب) حدوث و قدم زماني و ذاتي
٤١	(ج) حدوث و قدم دهری

المرحلة العاشرة: في القوة و الفعل

٥١	 [مقدمة]
٥١	 ترجمه و توضيح
٥١	 مرحله دهم: درباره قوه و فعل است
٥١	 [مقدمه: تعريف قوه و فعل]
٥٢	 شرح مطالب
٥٣	 جاىگاه بحث قوه در فلسفه
٥٥	 بحث قوه و فعل در نظام هاى فلسفى جديد

الفصل الأول: كل حادث زمانى مسبوق بقوة الوجود

٥٨	 ترجمه و توضيح
٥٨	 فصل اول: [هر حادث زمانى مسبوق بقوه وجود است]
٦١	 شرح مطالب
٦١	 اثبات وجود قوه و ماهيت آن
٦٤	 وجود ماده اولى و خواص آن
٦٥	 نتايج بحث
٦٧	 اقوال درباره وجود قوه

الفصل الثانى: [فى تقسيم التغير]

٧١	 ترجمه و توضيح
٧١	 فصل دوم: [تقسيم تغير]
٧١	 شرح مطالب

الفصل ثالث: فى تحديد الحركة

٧٦	 ترجمه و توضيح
٧٦	 فصل سوم: تعريف حركت
٧٧	 شرح مطالب
٧٧	 تعريف مشهور حركت

۸۰	تعریف ارسطویی حرکت
----	--------------------

الفصل الرابع: فی انقسام الحركة إلى توسطة و قطعية

۸۴	ترجمه و توضیح
۸۴	فصل چهارم: انقسام حرکت به توسطیه و قطعیه
۸۵	شرح مطالب
۸۵	تعریف حرکت قطعیه و توسطیه
۸۹	وجود حرکت توسطیه در خارج

الفصل الخامس: فی مبدأ الحركة و منتهایها

۹۳	ترجمه و توضیح
۹۳	فصل پنجم: مبدأ و منتهای حرکت
۹۴	شرح مطالب
۹۴	انقسامات حرکت غیر منتهای است
۹۶	اجزاء و انقسامات حرکت بالقوه است
۹۸	مبدأ و منتهای حرکت

الفصل السادس: فی موضوع الحركة و هو المتحرك الذى يتلبس بها

۱۰۰	ترجمه و توضیح
۱۰۰	فصل ششم: موضوع حرکت
۱۰۱	شرح مطالب
۱۰۱	مناطق نیازمندی حرکت به موضوع
۱۰۳	موضوع حرکت چیست؟
۱۰۵	موضوع حرکت، واحد است
۱۰۵	موضوع حرکت، قوه یا فعل محض نیست

الفصل السابع: فی فاعل الحركة و هو المحرك

۱۰۷	ترجمه و توضیح
-----	---------------

۱۰۷	فصل هفتم: فاعل حرکت
۱۰۸	شرح مطالب
۱۰۸	محرك غير از متحرك است
۱۰۹	لزوم متغير بودن فاعل قريب حرکت

الفصل الثامن: في ارتباط المتغير بالثابت

۱۱۳	ترجمه و توضيح
۱۱۳	فصل هشتم: ارتباط متغير به ثابت
۱۱۴	شرح مطالب
۱۱۴	اشكال درباره ربط ثابت به متغير
۱۱۵	پاسخ به اشكال مزبور

الفصل التاسع: في المسافة التي يقطعها المتحرك بالحركة

۱۲۱	ترجمه و توضيح
۱۲۱	فصل نهم: مسافت حرکت که متحرك با حرکت آن را در می نوردد
۱۲۲	شرح مطالب
۱۲۲	اقوال در مورد حرکت در مقوله

الفصل العاشر: في المقولات التي تنع في الحركة

۱۳۰	ترجمه و توضيح
۱۳۰	فصل دهم: مقولاتی که در آن ها حرکت واقع می شود
۱۳۳	شرح مطالب
۱۳۳	حرکت در این و وضع
۱۳۴	حرکت در کم و کیف
۱۳۷	مقوله فعل و انفعال
۱۳۷	مقوله متی
۱۳۸	مقوله اضافه وجده
۱۳۸	مقوله جوهر

الفصل الحادی عشر: فی تعقیب ما مر فی الفصل السابق

۱۴۰	ترجمه و توضیح
۱۴۰	فصل یازدهم: پیگیری آنچه در فصل قبل گذشت (اثبات حرکت جوهری)
۱۴۴	شرح مطالب
۱۴۵	برهان صدرالمتألهین بر حرکت جوهری
۱۴۸	برهان دوم بر اثبات حرکت جوهری
۱۴۹	نتایج بحث
۱۵۶	حرکت جوهری و نبوت عالم جسمانی

الفصل الاثنی عشر: فی موضوع الحركة الجوهرية و فاعلها

۱۶۰	ترجمه و توضیح
۱۶۰	فصل دوازدهم: موضوع و فاعل حرکت جوهری
۱۶۱	شرح مطالب
۱۶۲	نظریه معروف در باب موضوع حرکت جوهری
۱۶۲	یادآوری چند مطلب
۱۶۴	ملاک نیازمندی حرکت به موضوع

الفصل الثالث عشر: فی الزمان

۱۷۰	ترجمه و توضیح
۱۷۰	فصل سیزدهم: درباره حقیقت زمان
۱۷۲	شرح مطالب
۱۷۳	اثبات وجود زمان
۱۷۳	ماهیت زمان
۱۷۷	زمان از دیدگاه فلاسفه جدید اروپا

الفصل الرابع عشر: فی السرعة و البطؤ

۱۸۲	ترجمه و توضیح
۱۸۲	فصل چهاردهم: سرعت و بطؤ حرکت

۱۸۳	شرح مطالب
۱۸۳	تعریف سرعت و بطؤ حرکت
۱۸۴	علت بطؤ حرکت چیست؟
۱۸۵	تقابل سرعت و بطؤ
۱۸۵	ظفره و جهش

الفصل الخامس عشر: فی السكون

۱۸۹	ترجمه و توضیح
۱۸۹	فصل پانزدهم: درباره (حقیقت) سکون
۱۹۰	شرح مطالب

الفصل السادس عشر: فی انقسامات الحركة

۱۹۴	ترجمه و توضیح
۱۹۴	فصل شانزدهم: تقسیمات حرکت
۱۹۵	شرح مطالب
۱۹۵	حرکتهای بالعرض
۱۹۶	حرکتهای قسری

خاتمة

۲۰۲	ترجمه و توضیح
۲۰۲	خاتمه: [قوه یا مبدا فعل و تاثیر]
۲۰۴	شرح مطالب
۲۰۵	فاعل تام و فاعل غیر تام

المرحلة الحادية عشر: فی العلم و العالم و المعلوم

۲۱۱	ترجمه و توضیح
۲۱۱	مرحله یازدهم: علم و عالم و معلوم
۲۱۱	[مقدمه]

۲۱۲	شرح مطالب
۲۱۲	جایگاه مباحث علم در فلسفه اولی
۲۱۴	دورنمایی از مباحث این مرحله

الفصل الأول: فی تعریف العلم و انقسامه الأولی

۲۱۸	ترجمه و توضیح
۲۱۸	فصل اول: تعریف علم و اولین تقسیم آن
۲۲۲	شرح مطالب
۲۲۲	اتحاد علم و عالم و معلوم
۲۲۳	اتحاد عالم و معلوم در علم ضروری

الفصل ثانی: ینقسم العلم الحصولی إلى کلی و جزئی

۲۳۷	ترجمه و توضیح
۲۳۷	فصل دوم: انقسام علم حصولی به کلی و جزئی
۲۳۹	شرح مطالب
۲۴۰	مقصود از جزئی بودن علم چیست؟
۲۴۱	دلایل مجرد بودن علم
۲۴۳	پاسخ به شبهات مخالفان
۲۴۵	حقیقت احساس، تخیل و تعقل
۲۴۶	عوالم سه گانه وجود امکانی
۲۴۷	نحوه تعلق علم به امور مادی

الفصل الثالث: ینقسم العلم انقساماً آخر إلى کلی و جزئی

۲۵۰	ترجمه و توضیح
۲۵۰	فصل سوم: تقسیم دیگر علم به کلی و جزئی
۲۵۱	شرح مطالب

الفصل الرابع: فى أنواع التعقل

٢٥٣	ترجمه و توضيح
٢٥٣	فصل چهارم: انواع تعقل

الفصل الخامس: فى مراتب العقل

٢٥٥	ترجمه و توضيح
٢٥٥	فصل پنجم: مراتب عقل

الفصل السادس: فى مفيض هذه الصور العلمية

٢٥٨	ترجمه و توضيح
٢٥٨	فصل ششم: إفاضه هذه الصور العلمية
٢٥٩	شرح مطالب

الفصل السابع: ينقسم العلم الحسولى الى تصوّر و تصديق

٢٦٢	ترجمه و توضيح
٢٦٢	فصل هفتم: تقسيم علم حصولى به تصور و تصديق
٢٦٤	شرح مطالب
٢٦٤	تصور چیست؟
٢٦٧	تصديق چیست؟
٢٦٨	بررسى ماهيت و اجزاء قضيه
٢٧٠	بررسى ماهيت حكم

الفصل الثامن: و ينقسم العلم الحسولى الى بدیهى و نظرى

٢٧٤	تنمّه
٢٧٥	ترجمه و توضيح
٢٧٥	فصل هشتم: تقسيم علم حصولى به بدیهى و نظرى
٢٧٦	تنمّه [سفسطه و شکاکيت]
٢٧٩	شرح مطالب

۲۷۹	 اقسام بدیهیات
۲۸۰	 بررسی آراء سوفسطائیان
۲۸۲	 حقیقت سفسطه چیست؟

الفصل التاسع: و ينقسم العلم الحصولی الى حقیقی و اعتباری

۲۸۶	 ترجمه و توضیح
۲۸۶	 فصل نهم: تقسیم علم حصولی به حقیقی و اعتباری
۲۸۸	 شرح مطالب
۲۸۸	 ذهن چیست؟
۲۹۰	 اهمیت ذهن شناسی و فلسفه ذهن
۲۹۵	 چگونگی پیدایش مفاهیم اعتباری در ذهن

الفصل العاشر: فی احکام متفرقة

۳۰۲	 ترجمه و توضیح
۳۰۲	 فصل دهم: احکام متفرقه
۳۰۳	 شرح مطالب
۳۰۴	 چگونگی بازگشت علم حصولی به علم حضوری

الفصل الحادی عشر: کل مجرد فهو عاقل

۳۱۵	 ترجمه و توضیح
۳۱۵	 فصل یازدهم: هر مجردی عاقل است
۳۱۶	 شرح مطالب

الفصل الثاني عشر: فی العلم الحضوری، و أنه لا يختص بعلم الشيء بنفسه

۳۱۹	 ترجمه و توضیح
۳۱۹	 فصل دوازدهم: درباره علم حضوری و این که به علم شیء به خودش اختصاص ندارد
۳۲۰	 شرح مطالب
۳۲۰	 تفاوت علم حضوری و علم حصولی

۳۲۱ اقسام علم حضوری

المرحلة الثانية عشر: فيما يتعلق بالواجب تعالى من اثبات ذاته و صفاته و أفعاله

[مطالبی به عنوان مقدمه]

- ۳۲۵ ۱- منزلت و اهمیت مباحث الهیات
 ۳۲۷ ۲- خداجوی فطری انسان است
 ۳۲۹ ۳- آیا مباحث الهیات از مسائل فلسفه اولی است؟

الفصل الأول: فی اثبات ذاته تعالى

- ۳۳۳ ترجمه و توضیح
 ۳۳۳ فصل اول: اثبات وجود خداوند
 ۳۳۴ شرح مطالب
 ۳۳۴ برهان صدیقین
 ۳۳۵ تقریر برهان صدیقین
 ۳۴۰ تقریر علامه طباطبائی از برهان صدیقین
 ۳۴۲ برهان وجوب و امکان
 ۳۴۵ نقاط اشتراك و امتیاز برهان شیخ الرئيس و صدر المتألهین
 ۳۴۷ سخن بی وزن راسل
 ۳۴۸ برهان وجودی آنسلم
 ۳۴۹ براهین دکارت بر اثبات وجود خدا
 ۳۵۰ برهان اول
 ۳۵۳ برهان دوم

الفصل الثاني: فی اثبات وحدانيته تعالى

- ۳۵۷ تَمَمَة
 ۳۵۸ ترجمه و توضیح
 ۳۵۸ فصل دوم: اثبات یگانگی خداوند

۳۶۰	شرح مطالب
۳۶۰	وحدت حقّه و وحدت عددیه
۳۶۲	وحدت حقّه در کلام الهی
۳۶۴	توحید در کلام امام الموحّدين (علیه السلام)
۳۶۶	براهین وحدانیت ذات الهی
۳۶۹	بررسی شبهه ابن کمونه
۳۷۰	پاسخ شبهه

الفصل الثانی: فی أنّ الواجب تعالی هو المبدأ المفیض لكل وجود و کمال وجودی

۳۷۳	تتمّة
۳۷۴	ترجمه و توضیح
۳۷۴	فصل سوّم: واجب تعالی افاضه کننده بر وجود و کمال وجودی است
۳۷۷	شرح مطالب
۳۷۹	براهین توحید در خالقیت و تدبیر
۳۸۱	وحدت آفرینش دلیل بر وحدت آفریگار
۳۸۵	بررسی شبهه ثنویّه
۳۸۶	چیستی خیر و شر

الفصل الرابع: فی صفات الواجب الوجود تعالی و صفات اتصافه بها

۳۹۳	ترجمه و توضیح
۳۹۳	فصل چهارم: صفات واجب الوجود تعالی و معنای اتصاف او به آن ها
۳۹۷	شرح مطالب
۳۹۷	اقسام صفات خداوند
۳۹۷	شناخت پذیری صفات خداوند برای انسان
۴۰۱	چگونگی اتصاف خداوند به صفات کمال
۴۰۳	اقوال درباره چگونگی اتصاف خداوند به صفات کمال
۴۰۳	براهین عینیت صفات با ذات
۴۰۴	اتحاد یا عینیت صفات با یکدیگر

الفصل الخامس: فی علمه تعالى

۴۰۷	تنمّة
۴۰۷	تنبيه و إشارة
۴۰۹	ترجمه و توضیح
۴۰۹	فصل پنجم: علم خداوند
۴۱۴	شرح مطالب
۴۱۴	علم الهی از دیدگاه حکمت متعالیه
۴۱۶	براهین علم الهی
۴۱۶	۱. علم خداوند به ذات خود
۴۱۷	۲. علم خداوند به موجودات قبل از آفرینش
۴۲۱	۳. علم خداوند به موجودات بعد از ایجاد

الفصل السادس: فی قدرته تعالى

۴۲۵	ترجمه و توضیح
۴۲۵	فصل ششم: قدرت خداوند
۴۲۸	شرح مطالب
۴۲۹	۱ - تعریف قدرت
۴۳۰	۲ - اثبات قدرت خداوند
۴۳۲	۳ - عمومیت قدرت خداوند و ردّ نظریه تفویض
۴۳۲	انگیزه طرح نظریه تفویض
۴۳۴	۴ - پاسخ شبهه جبر در افعال بشر
۴۳۵	۵ - اختیار خداوند و پاسخ شبهه جبر در افعال الهی

الفصل السابع: فی حیاته تعالى

۴۳۷	ترجمه و توضیح
۴۳۷	فصل هفتم: حیات خداوند
۴۳۸	شرح مطالب
۴۳۸	تعریف حیات

۴۴۰	 دلائل اثبات حیات برای خداوند
-----	------------------------------------

الفصل الثامن: فی ارادته تعالی و کلامه

۴۴۳	 ترجمه و توضیح
۴۴۳	 فصل هشتم: اراده و کلام الهی
۴۴۵	 شرح مطالب
۴۴۵	 ۱. آراء فلاسفه و متکلمان پیرامون اراده
۴۴۶	 تحقق و بررسی این دو نظریه
۴۵۱	 بررسی و تحلیل
۴۵۲	 فرق میان اراده و اختیار
۴۵۵	 ۲ - آراء فلاسفه و متکلمان پیرامون کلام الهی
۴۵۶	 ۱. نظریه متکلمان عدلیه
۴۵۶	 ۲ - نظریه اشاعره
۴۵۷	 ۳ - نظریه فلاسفه
۴۵۸	 تکلم ذاتی خداوند
۴۶۰	 کلام الهی در قرآن و روایات
۴۶۱	 مصادیق دیگر کلام الهی در قرآن
۴۶۲	 یادآوری و تتمیم

الفصل التاسع: فی فعله تعالی و انقساماته

۴۶۶	 ترجمه و توضیح
۴۶۶	 فصل نهم: فعل خداوند و اقسام آن
۴۶۸	 شرح مطالب
۴۶۹	 تقسیمات دیگر افعال الهی
۴۶۹	 ۱ - مبدع، مکنون و مخترع
۴۶۹	 ۲ - تام و ناقص، مکتفی و غیر مکتفی
۴۷۰	 ۳ - زمانی، دهری و سرمدی
۴۷۱	 ۴ - محرک، متحرک و مختلط

- ۴۷۲ ۵ - من لا شيء، من شيء، و لا من شيء
 ۴۷۲ ۶ - اقسام هستی در اصطلاح اشراقیین
 ۴۷۲ ۷ - مراتب وجود در اصطلاح عرفا

الفصل العاشر: فی العقل المفارق و کیفیت حصول الکثرة فيه، لو كانت فيه کثرة

- ۴۷۶ ترجمه و توضیح
 ۴۷۶ فصل دهم: عقل مفارق و نحوه پیدایش کثرت در آن
 ۴۷۷ شرح مطالب
 ۴۷۸ ارتقاء نفس به عالم عقول
 ۴۸۰ حجاب میان انسان و معقولات
 ۴۸۱ اقسام انسان‌ها از نظر کمالات عقلی و عملی
 ۴۸۴ مقصود از کمال علمی چیست؟

الفصل الحادی عشر: فی العقول الطولية و أول ما یصدر منها

- ۴۸۸ ترجمه و توضیح
 ۴۸۸ فصل یازدهم: عقول طولیه و عقل نخستین
 ۴۸۹ شرح مطالب
 ۴۹۰ امکان وجود عقل مفارق
 ۴۹۱ آیا عقول همان فرشتگانند؟
 ۴۹۵ براهین وجود عقل مفارق
 ۴۹۷ پاسخ به یک اشکال
 ۵۰۱ پیدایش کثرت و تعدد در عقل
 ۵۰۱ الف) تحقق کثرت در عقل:
 ۵۰۱ ب) تعداد و شماره عقول:

الفصل الثانی عشر: فی العقول العرضية

- ۵۰۷ ترجمه و توضیح
 ۵۰۷ فصل دوازدهم: عقول عرضی (مثل افلاطونی)

۵۱۰	شرح مطالب
۵۱۰	طرفداران و مخالفان مثل افلاطونی
۵۱۲	ماهیت مُثُل افلاطونی
۵۱۲	بررسی براهین اثبات مُثُل افلاطونی

الفصل الثالث عشر: فی المثال

۵۱۵	ترجمه و توضیح
۵۱۵	فصل سیزدهم: عالم مثال
۵۱۶	شرح مطالب
۵۱۷	برهان وجود عالم مثال

الفصل الرابع عشر: فی العالم المادی

۵۲۲	ترجمه و توضیح
۵۲۲	فصل چهاردهم: عالم مادی
۵۲۳	شرح مطالب
۵۲۵	فهرست منابع و مآخذ